

ГЕОРГ ГАЙМ
НЕБЕСНА ТРАГЕДІЯ

EISENTURM

Георг Гайм

НЕБЕСНА ТРАГЕДІЯ

Вірші зі спадщини

З німецької переклав Максим Солодовник

Eisenturm
Полтава
2018

Георг Гайм

НЕБЕСНА ТРАГЕДІЯ

Вірші зі спадщини

Видатний німецький поет, котрий встиг проявити себе також у прозі й драматургії, провідна постать раннього експресіонізму Георг Гайм так писав про себе у щоденнику восени 1910 року: "Бодлер. Верлен. Рембо. Кітс. Шеллі. Я справді вірю, що лиш я один з-поміж німців смію ступити у тіні цих божеств – без задущливого збліднення та слабкості."

Георг Гайм трагічно загинув під час прогулянки на ковзанах 16 січня 1912 року, намагаючись врятувати від загибелі свого друга Ернста Бальке.

Перед вами – третя за ліком (і друга посмертна) збірка автора, вперше повністю перекладена й видана українською мовою.

Усі права застережено.

Заборонено відтворювати чи переробляти будь-яку частину цього видання без письмового дозволу перекладача і видавництва. Будь-які спроби порушення закону будуть переслідуватися в судовому і позасудовому порядку.

Перекладено з опорою на архівні матеріали за виданням:
Georg Heym – Dichtungen. – München: Kurt Wolff Verlag,
1922.

У дизайні обкладинки використано картину знаменитого
польського художника Здзислава Бексінського (Zdzisław
Beksiński, 24.02.1929 – 21.02.2005).

© Максим Солодовник, переклад з німецької (2015 – 2018)
© Eisenturm, дизайн, верстка, PR, 2018

Георг Гайм

(30.10.1887 – 16.01.1912)

Georg Heym

DER HIMMEL TRAUERSPIEL

Gedichte aus dem Nachlaß

ЗМІСТ:

ДЕНЬ	10
НІЧ I, II	11
АРАБЕСКА	12
О ДАЛЕКИЙ, ДАЛЕКИЙ ВЕЧІР	13
ІЗ СУТІНКІВ ЗЕЛЕНИХ ЛІСІВ	14
PRINTEMPS	15
AUTUMNUS	16
ПАРОПЛАВИ НА ХАФЕЛІ	17
ДЕ НІБИ ЩОЙНО ШУМІЛИ, КРУЖЛЯЮЧИ, КАРУСЕЛІ.....	18
СМЕРТЬ ЗАКОХАНИХ У МОРІ	19
ДНІ ПРОЗОРІШ СХОДЯТЬ НИНІ.....	21
ЛІСОВІ МІСТА II.....	22
МОВ ХМАРИ	23
ТУТА ЗА ПАРИЖЕМ	24
МІСЯЦЬ	27
СПІЙМАНІ ЗВІРІ	28
ПЛОДОЇДИ	29
ОСІННІЙ ВЕЧІР	31
ШИБЕНИЧНИЙ ПАГОРБ	32
ОСІНЬ	35
МЛИНИ	36
МАВПА	37
ДЖИНА	39
САВОНАРОЛА	40
СМЕРТЬ П'ЄРО	41
ГЛУХІ	42
З ТЮРИНГІЇ	43
ДО МОРЯ	44
ПАРК	46
ЛІС	47
ДРІМОТА ПЕРШИХ СУТІНОК	48
ОСІННІЙ САД	49
ЛИСТОПАД	50
В КОРОТКИЙ ВЕЧІР	51

ВАР'ЯТИ	52
СЕРЕДИНА ЗИМИ	53
ВЕСНА	54
ЩО МАНИТЬ ВАС, БІЛІ НЕТЛІ, ТАК ЧАСТО ДО МЕНЕ? ..	55
САМОГУБЦІ	57
РОСІЯ	58
МАНДРІВНИКИ	59
НАСТАНЕ ЧАС – І ПРИЙДЕ ВЕЛИКИЙ МОР	61
І ТРУБИ ЛІТА ЗМОВКЛИ НАД МЕРТВИМИ НИВАМИ ...	63
НІЧ	64
ВІЙНА	65
ГЕРОЇЧНИЙ ПЕЙЗАЖ	66
БАЗАРИ	67
ОСТАННЯ ВАРТА	69

*Про що ти думаєш?
І чому ти виглядаєш такою приреченою?
Невже й ти теж переживаєш Небесну трагедію?*

ДЕНЬ / DER TAG

І день вже ліг на своє смертне ложе,
На килим золотий, гладінь м'яку
Пурпурного руна. По-королівськи
Зриває він бинти із ран своїх.
Там вени блакитні міліють. Червона кров
Все плине, плине й плине, глибоким жаром
Заливаючи західне небо удалині,
Багряним – далекі ліси, що оплакують
Смерть титанову. Річки усі завмерли,
Зачаровані жахливим падінням короля,
Спінені білим. Невже і йому –
У вічну тінь?! Йому, чий високий трон
Сявав крізь полудень? Сину богів,
Чий неймовірний блиск наповнював
Увесь світ над мармуровими храмами?
Той синій блиск над білими дворами,
Широкі сходи там геть губляться
У світлі й сяйві білосніжного Делі,
Де горить білий камінь в індійських сонцях.
Він розкидав свій жар далеко, нереально близький,
Мов рука. І хмарка, п'яна спекою,
Бриніла понад порожнім краєм.
Пустелі палали аж до безкрайніх горизонтів,
Коли він правив чотирма кіньми
Квадриги у синь високу та широко – Захід.
Скроня його блідне й пітніє,
Рука безсило блукає. Вічна ніч
Заповзла йому під повіки. Сила агонії
На нього навалилась. Зірки дрижать,
Над морем зійшовши так рано
В цей місяць – піанепсій.
Смерть постає. І глухо гасить смолоскип,
Вкидаючи недогарок червоний в морок.

НІЧ / DIE NACHT

I

Гнітюча північ жовта, наче дощ.
Чорний потік попід хмарами шириться вдалині.
І на берегах там, вицвілі та хиткі,
Химерні будинки зникають в пітьмі.

Старі провулки, вигнуті в ніч,
У брамах – гойдання червоних ламп.
І людина проноситься деколи повз,
Гнана великою чорною тінню позаду.

Ноги у танці легкі, неначе зі срібла.
Локони бурі знічено переплелись.
Вихором погляди скоса вона розкидає.
І обидва крила її німо тремтять.

II

У похилих провулках діти малі стоять —
Цибулясті голови у примарнім світлі.
Животіють каліки у брамах дворів,
Вперед простягаючи ступні кістляві.

Чимало дерев листя втрачають вночі,
Дощ стікає з чиеїсь п'яної голови.
Видно вогник, встромлений скраю вікна,
За ним хтось заламує руки і смерті чека.

Ходить страж і трубить у ріг.
Перестрибують злодії хутко через поріг.
І вже падає промінь широкий
Із місячних володінь у глибини земної ночі.

АРАБЕСКА / ARABESKE

У полі, темному попід білястим гнівом
Грозових небес, танцює бліда постать
Вар'ята у царстві своїх тіней-снів,
Немовби племін'я в онімілім житті.

Співає й мугиче. Чортополох в руці
Колише гордо, мов якусь троянду.
На старечій його голові, замість тіари,
Бряжчить і дзвенить блазенський ковпак.

За довгими столами часто він бенкетував,
А тепер лише миршава ріпа в його утробі.
Тимчасом з ситого гнізда старий хом'як
Слідкує крізь солому за його ходою.

Троє дочок були у нього. Які ж?
Королем він був у колишні часи.
Ах, як давно покинув він королівство,
Пустившись блукати в самоті небес.

Чорна буря, громадячись в небо,
Гасить похмурого вечора світло тривожне.
Із вимерлих дубів вона притьмом зганяє
Зграю воронів, немовби чорний снігопад.

Лютий звір кричить у мертвім лісі,
Казковий лев. І шкура його жовтіє.
Блискавичний спалах. І навкруги –
Грім гучний крізь яскраві хмари.

Сполоханий Місяць заповзає у дерево,
Котре чорніє понад темним лугом.
І від бурі близької в простори небес,
Відлітаючи, мчить зірка вечірня.

О ДАЛЕКИЙ, ДАЛЕКИЙ ВЕЧІР /
O WEITER, WEITER ABEND

О далекий, далекий вечір. Вигорають
Довгасті пагорби на горизонті,
Неначе ясних снів ландшафт барвистий.
О вечір далекий, в якому посіяне сходитьь.

І світло дня вертається назад у золотому блиску.
Щебечуть ластівки, геть крихітні у високостях.

Погоня їхня – відблиск на усіх полях,
На лісі з очерету і на світлих бухтах,
Де височіють щогли. Проте в ущелинах
За пагорбами вже угнізджується ніч.

▮▮▮

ІЗ СУТІНКІВ ЗЕЛЕНИХ ЛІСІВ / AUS GRÜNER WALDNACHT

Із сутінок зелених лісів кличе воркіт голубів —
То близький, то далекий. Вогники сонця блукають
У затінку листя. Посвистують малі пташки
Крізь зарості в'юнкого хмелю.

Великі павуки живуть поміж папороті.
Синім сяйвом виблискує їх плетиво, наче роса.
Вони прудко бігають хиткою спорудою,
Густіше випрядають свої білі пастки.

Порожнисте дерево, розчахнуте громом колись,
У забуті часи. Та гілки його все ж зеленіють.
Між листя лебідь живе, він склав понад гніздом
Чорну мантию своїх крил.

Старий лісовий бог у цьому дереві спить.
Флейта сіріє мохом, котрий його засмоктав.
З його долоні в цьому затяжному сні
Парує негустий напій для маленьких оленів.

PRINTEMPS

Замріяна поміж білих, квітучих вишень,
Польова дорога тягнеться вдалечінь.
Яскраві гілки, осяяні врочисто,
Тремтять у вечорі, обрамленому в хмари.

Похмура гора, дня межа золота —
Геть позаду, де крихітна дзвіниця мерехтить.
Дзвони плавно лунають у вітрі ясному,
Ширячи звук на зелений посів.

На обрії постає здоровенний орач,
Перед ним, велетенська і чорна, пара волів.
Це демон перед глибинним жаром небес.

І млин хапає сонце за волосся,
Перекидає голову його із руки в руку,
А далі, скривавлену, — в чорну долину.

▣▣▣

AUTUMNUS *

Білосніжність лебедів. Блиск синього потоку.
Жовтавість берега, широкого й низького.
Шум купальників, веселощі дзвінкі
Струнких засмаглих тіл. Вони гілками
Збивають білу піну понад головами.

Проте вгорі здіймається в блакиті пообідній
Ліс. Його широка і зелена голова
Округлюється м'яко в небеса бліді,
Що трепетно сіють ранньої осені світло.

Понад долиною річки, удалину
Простягаються схили пагорбів з яскравими лісами,
Повними сонця, аж доки з іншого боку
Їх розмиють, затоплять тіні блакитні.

▮▮▮

---

* Осінь (*лат.*)

ПАРОПЛАВИ НА ХАФЕЛІ / DIE DAMPFER AUF DER HAVEL

Біле черево пароплава. Кіль пробиває
Борозни – червоні неначе кров.
Широка заграва вечора. В його жарі
Тріпоче музика, принесена вітром.

Берег підступає до бортів пароплава,
Що тягнуться спроквола попід темну зелень.
Капшани насипають у дитячі руки
Свій білий цвіт, немов сріблястий дощ.

І знову широчінь. Там, де присмерк чорний
Вінком обвив лісистий острів,
І плещуть хвилі у густих очеретах,

Там, де на Заході, холодному як місяцеве сяйво,
Все ще висить, ледь рухаючись, димна смуга –
Тяжіння мертвих у бліде та виснажене небо.

▮▮▮

ДЕ НІБИ ЩОЙНО ШУМІЛИ, КРУЖЛЯЮЧИ, КАРУСЕЛІ /
WO EBEN RAUSCHTEN NOCH DIE KARUSSELLE

Де ніби щойно шуміли, кружляючи, каруселі
У світлі білому, в гаморі музики,
Де у відблисках дим злітав у темну височінь,
І здійснювалося чортове колесо.

Де люди юрмились поміж балаганів,
Де дзвін лунав і хриплі крикуни горлали,
І де берези, мов засипані снігами, –
Обступали майдан широким вінком,

Там тихо стало в одну мить.
Багряний місяцевий серп поплив в утробі
Пізнньої, глибокої ночі. Берези височіли,
Мов статуї у давніх мармурових анфіладах.

❧❧❧

СМЕРТЬ ЗАКОХАНИХ У МОРІ / DER TOD DER LIEBENDEN IM MEER

Ми будемо з тобою, самотні,
У глибинах, в країні тіней
Вічним сном животіти між мертвими
У демонських і потаємних містах.

Нам очі заплющить самотність,
Тиша буде у наших покоях.
Лиш рибки ковзнуть крізь вікно.
Лише тихий вітер у гілках коралів.

Дух морський шепочеться із човном.
Вечірній бриз – дороговказ
В порожніх бездоріжжях, де океан
Здіймається, мов гори з чорної води.

Поміж ущелин їхніх пролітає корморан*,
Під ним – розверзта морська глиб,
Що виром завивається, згромаджує
Уламки на уламки у величезній пащі.

Там на зогнилих реях сидять скелети
Матросів, поглинутих водовертю.
Немов глядачі на бурхливій арені,
Так і вони споглядають бездонне корито.

Вир наближається до борту нашого човна.
Ось він хитається. Ось пручається.
І вже догори дригом. Далеко у білій безодні.
Цяткою зникає у вузькому отворі чорторию.

Море, немов паук, стисло жвали.
Хвилі білим блищать. Лиш обрій іще тремтить,
Неначе помах орлиних крил, в блакиті вечора
Високий і самотній.

▣▣▣

---

* Корморан – водоплавний птах сімейства бакланових.

ДНІ ПРОЗОРИШ СХОДЯТЬ НИНІ /
LICHTER GENEN JETZT DIE TAGE

Дні прозоріш сходять нині
В ніжний вечора багрянець,
Огорожі поріділи, а за ними
Міські вежі височіють,
Будинків строкаті дахи.

І Місяць у небі заснув
Великою білою головою
За потужною хмарою.
І блідішають провулки
Між хатинок та садів.

Тільки шибеники дружно
Колишуться на пагорбі
Чорними силуетами,
Дрімають поряд кати,
Під руками в них вогкі сокири.

▣▣▣

ЛІСОВІ МІСТА II / DIE STÄDTE IM WALDE II

У величних лісах, попід деревами-велетами
Вічним сном спочиває синя пільма,
Там сплять міста потаємними снами,
Немов острови у зеленій течії моря.

Мохом укрились вінки їхніх мурів,
Їх вежа старезна — чорних троянд гніздо.
Вони тихо тремтять у час, коли дико зблискують
Їхні зубці, коли багрянцем палає надвечір бір.

Стоять тоді високо, у шатах текучих,
Мов лілії, а їхні князі на брамах,
У блисках бурі — як жар мовчазних свічок.

І арфи їхні гудуть, загублені поміж бурі,
Чий чорний подих з небосхилу вже шумує
І шелестить у темних патлах смоківниць.

▮▮▮

МОВ ХМАРИ / GEWÖLKE GLEICH

Розвіялись, мов хмари в сухій тиші
В безбожній осені на голих нивах,
Всі наші сни. Знесилено лежали ми
Коло порожніх куклів, зів'ялих вінків.

У ранковому смутку неначе зникало
Те, що допіру тліло у вогнищі снів.
Я чув, як глухо зачинались у мені
Численні двері за їхніми тіннями.

Ти ще спала, бліда в ранковій дрімоті,
Що кублилась понад твоєю скронєю.
Та зимного лету скорботний помах
Губився в темряві маленької кімнати.

Біле світло майнуло тобі над очима,
Збудилась, припала до моїх грудей.
І я, чортополох засохлий і черствий,
Укрив твоє чоло цілунками рясними.

Забудь. Прийди. Щоб я, Іскаріот,
В устах твоїх іще раз племінь пробудив
І знову міг співати. Щоб я заплющив очі,
Відпливши кораблем за мороків багрянцем

Поміж блідих зірок, що рвуться затонути,
В порожні простори, де Смерть
Немов птахи, попід крилом великим
Приховує у високостях злий світанок.

ТУГА ЗА ПАРИЖЕМ / SEHNSUCHT NACH PARIS

Коли вечірнім небом Франції,
Що біле, мов лілії гербу її королів,
Розпечений сонячний день відпливає
У далі – солодкий і жовтий, як мед,

Тоді з Монмартру бринять дзвони,
Вітаючи золотий його блиск.
А над сивими кучерями Парижу
Палають червоні хмари, наче весільний вінок.

Напівберезень, напівосінь, повна скорботних есенцій, –
Хто пив легенькими твої вітри у пору,
Коли багряними зблискують обидві вежі Нотр-Дам,
Той жужить за тобою відчайдушно.

Чаша твоя хмільна, оповита трояндами чорними,
Збуджує кров його отрутою нічних тіней,
І дивиться він на Захід, де ласкаво
Франція йому віє стриманим теплом.

Париж, батьківщину мистецтв і кожної величі,
Що невагомо лежить на твоєму чолі,
Твої сиві від часу, оголені скроні
У лавровому лісі гордо заховані.

Там, де в утробі твоїй, у саркофазі
Попід крилами чатових орлів
Спожива імператор і тихий стогін мерців
Блукає опівнічним собором.

Де стали, мов ліс, знамена старі,
Котрі крізь Єгипт ніс його легіон,
І деколи ще шурхочуть, немовби
М'яко цілуючи свого мертвого сина.

А вранці на Сході, на Сени
Серед моря будинків – як штормовий маяк,
Серед лісу зі щогл, серед моря чорних судів –
Сонце криваве, неначе великий Граль,

До країв наповнений червоним вином
Свободи, що так зачаровує серце,
І над широкою площею *de la Concorde*
Місто погрожує ротом Дантона.

О дню визначний, коли червоні громи бушували
Довкола чола твого, і скривавлена, жирна й міцна,
Голова короля-бідолахи скотилася у пісок!
О великий Париж – постарілий, осиротілий!

Ще квітнуть влітку, повні лип, твої бульвари,
Мерехтять вогні Єлисейських полів,
Коли екіпажі на Марсовім полі
Продираються крізь натовп щільний.

І вечір спускається – замріяний, мов фіалки,
І, наче фіалки, блідий. І пахощі лип високих
Линуть понад берегом Сени у свіжому
Й теплому подуві вечірнього вітерця.

І тоді рікою прямує повз Венсенський ліс
Строкатий потік човнів, що мають
Хвойні вінки на щоглах і звивистий кіль,
Де, дрібні як зірки, палають червоні лампи.

З-під палубних дір лунає пісня,
На похмурі лоби падає світло ліхтарне
В маленьких вікнах, оповитих зеленню
Виноградних лоз, що тріпочуть на вітрі.

Униз по ріці, попри ліс і літній парк,
Пароплави тісняться до порту з зерном,

Де чекають курви й поцілунки їх уст –
Холодні, терпкі та гіркі.

І все ж, Париж, понад твоєю пишнотою,
Котра і в темну пору груди розпрямляє,
Понад ніччю, тобою розбудженою,
Яка роз'їдає вулиці світлом ліхтарним,

Високо над твоїм Будинком Інвалідів,
Чорним пам'ятником смертей,
Розкриваються, ніби бурштинова брама до саду Гесперид,
Вечірнього бога золоті повіки.

▣▣▣

МІСЯЦЬ / LUNA

Він прагне крові. У плащі червонім
Стоїть він – кат понад плахами хмар,
Павичевим блакитним, розкішним пером
На тризубці здійнявши нічну спокусу.

Він стрибає на вежу старої церкви,
Флейтою ночі скликаючи галок,
І птахи скачуть по могилах під звук
Його сопілки з білої гомілки.

І черв, що нищив старий труп,
Справляючи йому останню службу,
Нагору виповзає, неначе чує заклик флейти,
Що в мороці луна, немовби смертний крик.

❧❧❧

СПІЙМАНІ ЗВІРІ / DIE GEFANGENEN TIERE

Укриті важкою шерстю,
Неквапні, з масивними рогами,
З кудлатим тулубом, вони
Із темряви виповзають.

Труться об наші ґрати,
Очі їхні – мов камінь.
А потім вони розвертаються
І знову пірнають у тінь.

І лише зрідка, здалеку
Чутно їх вереск і рев,
Страх і найбільший жах
Завмруть і знову тихо стане.

Проте на берегах пострибують
Чаплі на тонких ногах,
Наче привиди
Попід дахом дерев,

Немовби хочуть покійники
Назад у живий свій дім.
Але все під замком, і мусять вони
Плакати самотою в грозу.

□□□

ПЛОДОЇДИ / DIE PFLANZENESSER

Ви, чия кров від пристрастей низьких,
Як від тваринної плоті, чиста,
Ви, у жилах скронь яких тече
Блакитний сік, неначе світле вино,

Ви прозорі, ви – трави легкі,
Ваші руки – жіноче волосся,
Ваші бороди – м'які наче шовк тонкий,
Ваші очі – ясні як вода.

Ви сидите уздовж берега, наче квітки,
Ваші ноги корінням проросли у землі,
І вам приємно слухати пісню стрекоз,
На хвилі дивлячись вечірньої пори.

Нічні загадки – для вас їх нема,
Змії шурхочуть на ваших шляхах
І тихо співають, коли у чорну пору
Вечірнім крилом віє морок.

Подих тріпоче в гармонії,
У святості суворій – ваше життя,
Так Місяць дощової ночі, в чарах золотих,
Сидить серед хмар на троні.

На білих, наче лотос, грудях,
Схрестивши руки, ніби Будда на старій картині,
Губами ловите багряний диск призахідного сонця,
І він розбухає в них, немов плід.

Тоді кожен із вас – мов давня храмова ваза
Із синього каменю, в диму від жертв.
І вечірня зірка, що блідо в небо зійшла,
Лиш зрідка забарвить глибини ваших очей.

Як у сплячих, здійсмаються ваші груди,
У медитацію ви занурюєтесь спроквола.
За щільною завісою ваших повік
Зависають у жовтому ангели пекла.

Демон, котрий дрейфує небом,
Впускає таємниці до ваших сердець,
І у ваших лобах – лише тонкий біль,
Коли їх стинає холодний місячний серп.

▣▣▣

ОСІННІЙ ВЕЧІР / EIN HERBST-ABEND

Ти народилася у старовиннім парку,
Аромати якого, чорні від в'язів та кипарисів,
Ранні тіні відкидали на твої дні.

Чому ж тоді так печально вії твої
Губляться у темній меланхолії,
Немов на осінній дорозі арфи сліпця?

Ти прийшла колись під плакучі верби,
Що не давали ходу, ти поглянула,
Як дрижить лице твоє там, у криниці.

З кущів тебе кликали сестри,
Їхні дзвінки голоси чути було здалека,
А ти задумано стояла, мов у сні,

Легко спершись на низьку огорожу.
І чоло твоє біле сяяло так охоче
У зеленому небі з вечірнім натомленим сонцем.

Ми зустрілись у лісі й недобра зірка
Жовтокрилого Сатурна пролітала
Крізь вихор із гілок. У лісову далечінь.

У спалахах грому виднівся вихід.
І стигла кров, наче відсмоктана збоченцем,
У наших руках. — Не забудь про цю пору.

І кожну рахуй, що крізь пальці твої
У порожнє повітря втече. Можливо, скоро
Самотою залякнеш ти у мертвих стінах

І крики твої недоречно зтихнуть.

ШИБЕНИЧНИЙ ПАГОРБ / DER GALGENBERG

Нас вивели на лису гору.
Ми бачили в повітрі кістяки –
Руки за спинами міцно зв'язані.
На вітрі гурт їх пострибував і танцював.

Ми зійшли по драбинах у коло їхнє,
Скелети злегка нас привітали.
І потім холодним налипли наші чуби,
Коли вперед штовхнув нас ногою кат.

І ми провалилися у ніщо. Зламалися
Від поштовху кістки в загривках,
Ми разом запали у довгий-предовгий сон,
Зависли на шибеничних мотузках.

Ми проспали багато років на високій варті,
Горе плавило нас і сушило поривами вітру.
Прокидаючись дощовими ночами,
Ми віталися один з одним мертвою мовою.

Ми лисими ставали рік за роком.
Лиш де-не-де пробивалося біле пасмо.
Голі щелепи вже звисали,
Ніби у тих стариганів, що день у день позіхають.

Але лишався в бурях молодим наш мозок.
Ми гучно витанцюовували на мотузках.
Замість квітів носили ми на чолі
Шибеничну смолу, немов чорний вінок.

Ми повільно темнішали від часу та гнилі.
Плетиво мотузок – наша орденська стрічка.
Застигали, коли ночами зимовий мороз
Білим тюрбаном сповивав нам голови.

Ми бачили як у березні на рівнині росли голови
Земляного бога із карими кучерями,
Весняні грози і хороводи теплих вітрів.
На шибеницях пробивалась трава в голих плямах.

Ми бачили пагорб, повний маленьких плугів,
Що борознили літо сільське і привільне.
Ми щодуху ковтали його аромат,
Коли воно спало в полях із жовтим колоссям.

І ми сіяли порчу. Чорніло зерно,
Літні ночі ставали вологими і холодними,
Кропива здіймалась, неначе сосновий ліс,
А у мокрій ріллі плелися колючки.

Ми бачили із нашої гори порожні села.
Чорні коробки, колишучись, нас минали.
Роззявлена паща землі їх стрімко ковтала,
Перемелюючи щелепами у кашу.

І ми бачили чуму на узліссях,
У чорній рясі, з бубонами в паху,
Бачили Смерть у нічних полях,
Що косила косою-гігантом.

Ми танцювали холодними липневими ночами,
Коли труну за труною везли до розверзтої пащі.
Жовтий Місяць здіймався у дощ крадькома,
Тіні танцюючих кидаючи на ниву.

Так це було колись. Тепер я старий і сивий,
Вивітрений грозами й часом.
І біліють черепи моїх побратимів у бур'янах,
Забризкані ранковою росою, розкидані вітром.

Нині мотузки висять порожні й трухляві.
Коли ж ізнов визріє в них такий плід?
Дощ просочується крізь відкриту пащу
Білого черепа – в безодню зелену.

Як самотньо мені тепер, у багрянці світанку.
У стужі зимовій я мерзну, немовби дитя.
Липень палить спекою кістку моєї скроні.
Рветься мотузка на вітрі.

Як час мина... Які поблякли ночі й дні...
Осіння туга живе в моїх білих очницях
І завжди чую крик та удари крил галок,
Що гнізда в'ють у моєму волоссі.

▮▮▮

ОСІНЬ / DER HERBST

Безліч драконів – у білім повітрі,
Танцюють у царстві сильного вітру.
Встали в полі діти у бідній одежі,
Веснянкуваті, з чолом блідим.

У морі пливуть солом'яні човники,
Білі, легкі, вітрила у них золоті.
І у снах їх вільних просторів
Тоне укрита хмарками блакить.

Там удалині, у спокої неторканім,
Немов червоне місто, ліс стоїть.
І осені золоті стяги, матові та важкі,
Звисають з найвищих веж.

🌀🌀🌀

МЛИНИ / DIE MÜHLEN

Натужно крутиться безліч млинів.
З силою б'є у колеса вода
І замшілі спиці скриплять у запруді;

Мельники у мельні, білі мов черви,
Сидять від зорі до зорі
І поглядають угору, на дах.

Але в тополях високих — безвітря,
Перед сонцем сліпим і осіннім
Вони зморено прорізують небеса.

▣▣▣

МАВПА / DER AFFE

I

Вона тремтить угорі на верблюді,
У кітелі червонім, на своєму помості.
Вона сповзає униз за наказом
І плутається під ногами на тонкім ланцюжку.

Вона кульгава на одну ногу.
Спритно б'є в бубон і дме в дудку.
Далі ж обходить коло присутніх, тягне руки
За дрібними грошима, дякуючи мов лакей.

В її очах пробігає вогонь — білий
І зимний, неначе жаба. Лоб її
Зминається безліччю зморшок,
Ніби у старигана або немовляти.

II

Вона стереже фургон і сплячих,
Вмостившись на придорожний камінь.
Глибоко в серці її б'ється загадка —
Ніч в'язня, темний біль.

Біль продирається з неї назовні,
Вона роззирається й дивиться тужно
На зоряну круговерть, яка темні місця
Освітлює слабко в ході глухих годин.

Темні мешканці мерехтливих Плеяд
Спурхують, неначе зграя тих кажанів.
Волочиться фургон своїми тьмяними стежками,
Геть німий і порожній одвіку.

Звірові дивно це. Та вже із-за схилю
Плутано суне Місяць у жовтому капелюсі.
Мавпа никне тоді. І знов її кров
Блідо й рівно тече по жилах.

▢▢▢

ДЖИНА / GINA

Тебе ще овіває аромат розлогих степів
Сонячної Польщі, де ходять хвилі
Жовтого жита, а ріками вгору
Бурлаки тягнуть барки важкі.

Як осінні темні водойми,
Що самотньо впилися у сірість ранку, —
Очі твої, скеровані з вузьких вулиць
У простір широкий, до зір зими.

Та народилась для безжального скаку
На дикому коні крізь ночі й небезпеки,
У чорній шапці з золотою пряжкою,

Під нею майоріло чорне твоє волосся,
І сріблом виблискували наші шаблі,
Коли крізь місячну ніч летів білий орел.

▣▣▣

САВОНАРОЛА / SAVONAROLA

Як лілія палає крізь пітьму,
Так горить голова його біла
Крізь тьмяний ладан і крізь морок синій.
Око його порожнє, ніби діра в пергаменті.

Відчай кипить коло нього, жахлива мука
Судного дня. Розкинувши широко руки,
Він — наче хрест із простертою перекладиною,
Страшно блідий і великий на темному небі.

Він тихо шепоче. Його приглушує крик.
Танцює велетень і батогом репіжить
Море спин. Кривавий пар здіймається як вино.

Хіть перекошує його твар,
Яка від ознобу посмішкою дрижить.
Так павучок підтягує ніжку за ніжкою.

▣▣▣

СМЕРТЬ П'ЄРО / TOD DES PIERROTS

Де ліра осені в самотності
Крізь затінок синіх полів
Солодко плаче червоним хмарам
І сяють ліси, примирені зі смертю, —

Там загибель його цілує. І вечір золотий
Скрапує кров'ю крізь листя строкате на біле чоло.
Він вже дрімає. Дикі троянди вбирають кров
Із його грудей, він здобич цього року.

Ось спів дрозда у вечора пізнім багрянці —
Ніжний, мов сутінки, хворий отруйним коханням.
Зелена флейта випала із поблідлих пальців,
І вітер дрижить всередині.

І з небес, якими плинуть хмари,
Легкі, мов золотий дим, що тане у світлі,
Білий лебідь співає йому смертну пісню,
Вечірній вітер повільно тягне її на Південь.

▮▮▮

ГЛУХІ / DIE TAUBEN

У кущах, що палають ніби велика пожежа,
На луках, забутих вітрами полудня,
Лежать вони, натужно й болісно наслухаючи,
Чи не мчатиме нова буря до їхніх вух,

Від якої там шаленіють ліси і допіру тихі
Поля закипають і криком птиці кричать.
Але брама їхнього слуху зачинена.
Скрип, гул і підземні глухі потоки.

Та душі їхні прагнуть підвестись,
У крові здійсмається море круте,
І над ним в порожнечу, мов білі гуси,
Стрімко летять кораблі, що чують шторми.

Вони чекають вогняного грому з небес,
У шумі хмар і темряві грози
Вони почують капітанів крик, —
Та раптом тиша і никне все в німоту,

Мов попіл у попіл, неначе дощ косий,
Яким плюються далекі вечірні хмари.
Для них тільки біле мовчання снігів
На лобах, уже нерухомих.

Ніби занедбані вівтарі,
Вони лежать при дорозі. Сльози
Зволожують їх обличчя, коли печальний
Північний вітер змахує сиве волосся з чола.

З ТЮРИНГІЇ / AUS THÜRINGEN

Просторий бальний зал із буків тягнеться в долину,
Поміж сріблястих стовпів на гребенях лісу.
У мертвому листі тьмяно палає сонце,
Здійняте жовтим стеблом понад хмарами дощовими.

Зелені схили, що рясніють кущами,
Тернові огорожі, які четвертують поля,
Простяглися далеко за обрій, де лагідний вечір
Бляклими вінками уквітчує Божу голову.

▣▣▣

ДО МОРЯ / AN DAS MEER

Нині вітає тебе земля Гесперид
У присмерку, з лісами у червоних бризках,
Коли з далеких гір у твій глибокий спокій
Тихої осені дивиться око велике.

І щоночі тоді у твоєму камінні
Морські боги запалюють наспівами вогонь
І вітрила, далекі у місячнім світлі,
Пливуть, ніби сон, уздовж водяної межі.

Ще виблискує Яффа. І все ще кричать
З її брами жінки з глеками на руках,
Де твоїх бухт мерехтіння врочисто-рожеве
Наповнює їхні кучері чорним туманом.

І Ніл шумить із зелених зірок,
Німує джерело. Дзвенить таємниця
У далекій і синій ночі пустель,
Яка крилом своїм сягає до Атласу

І Мавританії у відблисках степів шовкових,
Прекрасних мов той золотий шолом,
Де карфагенська жовта заграва колись
Переплітала свист стріл, волення, гуркіт моря.

І усіх островів мінливі, строкаті зірки
Ненастанно слухають, морю, твій спів,
Коли серед синього гніву бога твого
Ти кипучо бушуєш поміж гротів і скель

І суголосно тобі шелестить гірський ліс,
Що одвіку росте понад буйним морем,
У годину нічну, коли палить буря червоні голови
Вогненними пасмами, розмаяними ув обрій.

Інколи залунає пастуша сопілка –
Самотня пісня понад твоєю синявою,
Коли ти, сп'яніле масивним багрянцем вечора,
Тихо пливеш до її островів.

І лежать тоді, білі штормами й роками,
Хвилі сумирні на зеленавому узбережжі,
Як ті мореплавці, відбувши численні мандри,
Повернулися знов до рідного краю.

І щось невиразно-тьмяне зринає з потоку –
Прояви, лики із царства мертвих,
Між тим як у простір сутінків сірих
Місяць здіймає роги свої бліді.

Вічне море – і в ранковій країні,
Заколисане вітром, чисте мов бог;
І тоді як тягнуться хмар величні міста
У вечірньому сяйві зів'ялого неба.

О море, я вітаю вічність твою, котра
Панує попід замріяними сузір'ями, –
Загублений мандрівник, що крокує у ніч,
Я мов той поклик, що скоро стихає.

▮▮▮

ПАРК / DER PARK

Вікна у мертвому домі – більма сліпі,
Наполовину приховані бур'яном.
Похмурі алеї, де труться вітри.

Кожна стежка повна протяжних стогонів,
Високі дерева стоять поміж свистів,
Відчаєм зійшла осінь.

Крізь бурю чути чужинські слова,
Із дому видно велетні-хмари.
Той хто живе там, ходить нерідко
У неспокої коло ґратчастої брами.

▮▮▮

ЛІС / DER WALD

Тихий ліс. Поблідле королівство, тут чимало
Зелених западин, колючих тернових кущів.
Співає вода струмка. Наче витончена свічка,
У небі догорає полиняле сонце.

А вечір зі смутною головою
Входить у темній мантиї до застиглого лісу.
З високих дубів, із гнізд своїх червоних
Чорні хохли витягують грифи.

І птах золотий з дивовижним блиском,
Пронизливо прохрипівши поміж дерев
Старезним дзьобом, у вихор різко злітає,
Розкинувши широкі крила в сіру сутінь.

Глибоко в лісі червоно-пурпурове озеро,
Скляніє, немов мерця потьмяніле око,
І в дикій глибині, де полум'я палає,
Дихає і пашить колишня гроза.

ДРІМОТА ПЕРШИХ СУТІНОК /
DER TRAUM DES ERSTEN ZWIELICHTS

Дрімота перших сутінок над долиною,
Трепіт трав, на яких тануть роси.
Хмари тягнуться у залі небеснім,
У фарбах, яких не побачити вдень.

Лицарство ночі. З панцирів струменить
Перше світло. Над мармуром сходів –
Блиск алебард і зелені на шоломах,
Королівська хода і мантия за нею.

Вони повільно здійснюються до Місяця,
До замків і покоїв, де панує спокій.
Так троянди дихали колись у брамі
Міста сибаритів, що занурилось у сон.

ОСІННІЙ САД / DER HERBSTLICHE GARTEN

Потоки душ, повітряні істоти
Спускаються прозоро в вечір,
В скелясті бухти, де яскраво й терпко
Палають ліси серед тлінної осені.

Пливуть кораблі у далях блідих,
Де на Заході сонце розрізане обрієм,
А верби високі зажуреними гілками
Схиляються понад водою й винами.

У мовчанні вмирущих парків,
У тліні дерев золотих
Летять голоси, все вище й вище,
Серед в'ялого листя, занепаду, смерті.

Померла любов на тъмняних стежках
Віє і мерехтить тремтливим шарфом,
І на безлюдних, самотніх шляхах –
В'ялий запах вечірньої прохолоди.

Але вільні поля вже чистіші,
Підметені зливами осені.
І берізки, у сутінках ніби нижчі,
Дрижать і за ними тихо сумує вітер.

Поодинокі зірки застигли
Над неосяжним і тихим краєм.
Ходімо, ще раз пройдемося:
Вечір такий рожевий і ніжний.

ЛИСТОПАД / NOVEMBER

Сліпці стоять на дорозі. Їхні повіки –
Ніби навислі пологи. Удалині
Недільний дзвін із горстроверхої дзвіниці
М'яко колишеться над полями.

Деколи звідкись здалеку – звук шарманки,
Деколи ще якийсь, розмолотий вітром.
Серце раде віддатись смутку...
Хмарному, адже сонце таке далеке.

Вище проходять деякі люди...
Великі, чорні, у пальтах широких.
Над небесами шумлять тополі,
Пригинаючи вітром бурі голови.

Хто йде у висях – віддзеркалюється у далях,
У мізерному сонці, знесвітленому й мертвому.
А над прохолодою гірських ущелин
Догорає жовтим вечірній багрянець.

В КОРОТКИЙ ВЕЧІР / IM KURZEN ABEND

У вечір короткий – вітрами повні години.
Вечірня заграва – глибока й по-зимовому мала.
Наші руки, що нерішуче знайшлись,
Скоро змерзнуть і стануть самотніми.

І зорі такі високі у вицвілих просторах,
Спершу поодинокі, тиснуть одна на одну.
Наші тропи є темними, в тінях від верб,
Що похилилися у скорботі.

Нам шумить очерет, і ввижаються хибні бажання,
До яких ми звели свою долю похмуру.
Прикрій своє серце, тоді воно вже не плакатиме,
В році цьому, що йде без жодної втіхи.

Що болить тобі – сказане мною зі зла.
Це мучить нас слово чуже.
Наші руки у темряві розіплетуться,
І серце моє стане таким як безживна місцевість.

ВАР'ЯТИ / DIE IRREN

Чистим є світло у наших днях,
Ніби вицвіле сонячне сяйво.
І як визрілі квіти тягнемось вгору,
У радісне світло, повне блакиті.

Раніше ми ниділи в нетрях затхлих кімнат,
Життя мчало повз нас, мов ті хмари.
І ми наслухали із наших сонних нір
До сіро-смутих небес.

Хтось нас покликав, ми не могли зволікати,
Наші шляхи пролягали крізь морок,
І жорстокі, суворі бродячі дні
Робили поспішною нашу ходу.

За спинами ще чути тьмяний сплеск,
Немов від нерухомих вод, затонулого світу.
Інколи все ж повертаємо плечі, слухаємо,
Якщо крик, ніби камінь, випаде з тиші нам.

Та все ж ми веселі, вбрані у гарну одежу,
Сидимо і співаємо в лісі скраю села.
На район наш не сміє ступити той,
Хто ще дряпається через паркан.

Незабаром ми станемо знову деревами,
Котрими були вже в минулім бутті,
Спокійні, мов сонні видіння на темній землі,
У наші жили ніхто не зможе вповзти.

СЕРЕДИНА ЗИМИ / MITTE DES WINTERS

Рік відходить, гнівний. І дні малі
Розкидані, немов хатинки у зимовій стужі.
І ночі без світла, ночі без часу,
І сірих ранків непевні ескізи.

Літня пора, осіння, усе минає.
Бура смерть зжирає кожен плід.
Темрява оцетинилась крижаними кущами,
Яких ми не бачили з корабельної палуби.

Кожне життя немов бездоріжжя.
І кожна тропа заплуталася. І ніхто
Не бачить кінця. І той, хто шукав Єдиного,
Бачить: він є німим, і порожні руки дрижать.

▮▮▮

ВЕСНА / FRÜHJAHR

Вітри привіяли чорний вечір.
Тремтять шляхи деревами зимними.
І в порожніх просторах пізньої глушини
Хмари котяться до небосхилу.

Вітер і буря вічними є у далях,
Лиш зрідка на схили далекі
Заступає сіяч із важкою жменею
Безплідних зерен для мертвого літа.

Ліси ці впадуть буреломом,
Верхівками сірими здійнявшись у вітер,
Ссушені довгим занепадом,
Без краплі крові від коренів аж до листя.

Сумує березень. Між світлом і мороком
Колишуться дні понад німою землею.
Але ріки та гори вкриває дощ, ніби щит,
Або дощ як суцільна завіса усьому.

Птахи вже ніколи не прилетять.
Очерет, береги лишатимуться порожніми,
І великі човни у літньому штилі
На зелене узгір'я тіні мертвотні відкинуть.

ЩО МАНИТЬ ВАС, БІЛІ НЕТЛІ,
ТАК ЧАСТО ДО МЕНЕ? /
WAS KOMMT IHR, WEISSE FÄLTER, SO OFT ZU MIR?

Ви, душі мертвих, білі метелики,
Що манить вас, нащо кружляєте
Над моєю рукою, зі своїх крилець
Раз по раз сієте дрібку попелу?

Мешканки урн, де спочивають сні,
Зсутулені у вічних тінях, у вмістилищі сутінків,
Мов кажани по склепах,
Котрі ночами шумно із них тікають.

Виття вампірів часто мені сниться,
Тьмяного Місяця посмішка стільникова,
І бачу глибоко в печерній порожнечі
Тіні від безпритульних вогнів.

Чим є життя? Короткий смолоскип,
Обгризений гримасами чорної тьми,
І дехто ще приходить, простягаючи
Вбік вогню свої худі руки.

Чим є життя? Малий кораблик у безоднях
Забутих морів. Застиглих небес сивина.
Або як уночі у голих полях
Загублене місячне світло блука і зника.

Горе тому, хто бачив умирущих...
Як незримо із прохолодної тиші осені
Смерть ступала на хворого постіль вологу,
Закликала прощатись, і як із горла,

Немов з промерзлих, іржавих труб органу
Зі свистом-тріском виривалось останнє повітря.
Горе тому, хто бачив умирущих. З ним навіки

Біла квітка свинцевого жаху тепер.

Хто по смерті замкнув нас на землях?
Хто — та брама із нечуваним закляттям?
Що бачать умирущі, коли так страшно
Крутять сліпою білістю своїх очей?

▮▮▮

САМОГУБЦІ / DIE SELBSTMÖRDER

Блукаючи поміж дерев, де галузки тріщать,
Вони сполохані кожним кроком у мокрому,
Трухляве й гниле. Середини їхніх лобів
Спереляку тріпочуть, мов білий вогонь.

Вже їх обміліле життя, ніби з якогось противня,
Парує у сіре повітря, роблячи їх порожнішими.
Вони ідуть озираючись. Очима перетинаються
У плинній блакиті водою.

Вони багато почули із глухих шепотів,
Немов тіні стоять вони на темних стежках,
Слабкі голоси до них долітають, гучніші —
Із кожного омуту, з-під кожного дерева.

Чиїсь руки торкаються їхніх потилиць,
Чиїсь батоги підганяють у занімілі спini,
Вони ступають непевно, наче вузьким містком,
І бояться вхопитись за порожнечу.

У просторі вечора — темний, важкий снігопад,
Він, мов сльози, осяде на їхні бороди,
Терен і колючки їх обступлять,
І реп'яхи будуть тихо сміятись.

Немов риби, висять вони в зашморгах.
Пробивається Місяць щедрим і співчутливим саявом.
Вони сукають довгими, кістлявими ногами.
У темряві — клапті з мертвих бідолах.

РОСІЯ / RUSSLAND

Біловолосі, у проклятих місцях,
За Верхоянськом, у диких степах,
Вони тужать похмурими легіонами,
День у день тягнучи свої ланцюги.

У рудниковій ночі, мов циклопи,
Дзвенять кайлами. Але вуста німують.
Наглядачі із батогами їх обходять.
Лиш посвист – і здригаються плечі.

Місяць хитається, ніби великий ліхтар,
Коли вони петляють до бараків,
Важко валяться там у сон. І дивляться у даль.

І в їхніх видіннях ніч повна вогнем,
І червоною зіркою понад морем бунту
На здійнятій палі – царська голова.

▣▣▣

МАНДРІВНИКИ / DIE WANDERER

Ешелоном нескінченним, як чорною стіною,
Вони біжать крізь небеса, крізь пустелі
Зимових міст, закутаних у траур
Засніженого неба, крізь одноманіття

Гігантських рівнин, що губляться в далях,
У нескінченній білості віддалених обривів.
І буревії, — немов з кімнати в кімнату,
Прямують різними просторами небес.

Землі — спустошені, безголосі,
Скрижанілі зимою, мов білим мохом.
Ворони, ширяючи поміж сірих висот,
Неозорою процесією летять вдалину.

Неначе величезна чорна змія
Їх вервечка звивається в порожнечі небес,
Перекочуючись туди, де на Заході
Сонце червоне димить тьмяним жаром.

Верстові камені мчать назустріч,
У сірість небесну, повз подорожніх,
Швидких, неначе вони — машини,
Мов чорний потік між вітрів.

Біляве волосся, дрімуче вітрами зими,
Все падає й падає вниз. Криві пеньки
Пасовищ, засліплені тягарем снігів,
Супроводжують їх із гірким тріумфом.

Вечір на обрії став, чорний прапор
Стискає його кулак. Він вклоняється їм,
Відкриваючи шлях униз, в океани
Ночі, до лютого плину темного неба.

Через могили, лігва, до безміру долин,
Де, північчю білі, бринять моря
І наче чорний обеліск німує голова мук —
Швидких, мов розмаяні тіні хмар.

НАСТАНЕ ЧАС – І ПРИЙДЕ ВЕЛИКИЙ МОР
/ AUF EINMAL ABER KOMMT EIN GROSSES
STERBEN

Настане час – і прийде великий мор,
Ліси шумітимуть вогненным морем,
І листя в порожнім царстві повітря
Віддасться сліпому тліну.

І звірі заволають із холодних лігв,
І ворони здіймуться у заграву,
І раптом пересохнуть вщент гілки.

Лиш корабельники понуро правлять
Човни великі в невідоме сірих течій
Крізь матовий морок косих дощів,

Крізь утробний гул порожніх мостів і міст,
Котрі валяться глухо, неначе труни,
Крізь простори порожні, в зимових заметах.

Короткі хвилі світла застилають бурі,
І флюгери лунко скрегочуть,
Іржаво застромлені в низькі хмари.

Багато хворих приречені нині умерти,
Розпачливо метаючись порожніми кімнатами,
Здавлені пушкою високих стін.

Останні зграї птахів намагаються даль
І на шляху маленькі статуетки Бога
Стоять самотньо на землі зимовій.

Лише жебраки горлають пісень,
Сидячи своїм колом, довгоруки,
Вказують на свої червоні очниці.

*

Сипляться бджоли ув одежинах тонких,
Мертві в морозному шлейфі захирілого вітру,
Вони вже не повернуться до вуликів своїх.

Квітки висять на бурих стеблах,
Раптом одного ранку утративши аромати,
Розвіяні швидко між пилу суворих вітрів.

Довжелезні човни, проспавши рік,
Стоять безсило з вимпелом обвистим,
Докупи збиті в гавані зимовій.

А люди уже забуті,
Розсипані зимою по голих просторах,
Розвіяні втечею по темних землях.

*

Іще раз вийдемо на світло сонця,
Із парку золотого, зі сходів мовчазних,
Де срібний вітер шарпає високі крони,

Зупинимось коло криниці з пересохлим ротом,
Побачимо завислі в осяйнім мовчанні
Коричневі листки із жилками тонкими.

▣▣▣

«І ТРУБИ ЛІТА ЗМОВКЛИ НАД МЕРТВИМИ
НИВАМИ...» / «UND DIE HÖRNER DES SOMMERS
VERSTUMMTEN...»

І труби літа змовкли над мертвими нивами,
У темінь хмара за хмарою понеслась.
Ліси приречено шутилися коло узбіч,
Понурі, неначе процесія за труною.

Гучно співала буря від жаху зблідлим полям,
Вона ревіла в тополях, хитаючи білу вежу.
Сміття закружляло у смерчі та обвалилось
На пустирі під селом купою сірих дахів.

А знизу вгору, аж до сірого жаху небес
Осінь колосся сплелося в намети,
Безліч міст, але покинуті та порожні.
На їхніх вулицях зовсім нікого нема.

І нахлинули тіні нічні. Лиш ворони ще блукали
Попід гнітючими хмарами в смугах дощу,
Самотні серед вітрів, ніби чорні думки, що мчать
У темряві поміж скронь в безутішні години.

▮▮▮

НІЧ / DIE NACHT

На зміїних шиях вогнисті зірки
Звисають додолу із хистких веж.
Дахи – дибки під батогоми. І полум'я
Скаче алеєю бурі, неначе привид.

Вікна, розчахнуті силою. І мури, старі,
Роззявляють ворота – беззубий рот.
Проте мости падають над ровами,
І Смерть стара стоїть коло входу.

Та люди біжать навмання,
Сліпі, з криком, мечами й списками.
А знизу – важкий утробний гул, і дзвони танцюють,
Розбиваючись голосно й пронизливо під вітрами.

Площа – червона і мертва. І величезні Місяці
Здіймаються на дахи на негнучких ногах,
І просовуються до вікон сплячих у лихоманці,
І блідне їхнє чоло, мов білизна, що замерзає.

ВІЙНА / DER KRIEG

Розкидані вдалині у палаючій краї
По ярах і пагорбах тіла свіжоскошені,
Посіяні в борозни закинутих нив
Під небом дощовим і жаром, що вигасає.

Далекий вечір, від вітрів студений,
Зблискує в їхньому розбитому домі,
Вони знову здригаються й випростуються,
Їхні очі стають прадавніми як химера.

Коли розсіяно мряку в деревах, що замерзають,
Ув осінніх лісах самотою блукають їх душі,
Далеко у глушину, у холодну пітьму,
Лише б заховатися далі десь від живих.

Але крізь захід сонця кривавих днів,
Крокує велетнем, немовби смертна тінь,
І полум'яно лунає їм із далеких багряних рівнин
Нових умирущих крик і пісня величальна.

ГЕРОЇЧНИЙ ПЕЙЗАЖ / HEROISCHE LANDSCHAFT

Розхитуючи вежі червоними страхами,
Здіймалися міста дахами і звуком труб,
Угору вулицями, що дерлися в небо,
Та світло похмуре лежало на сходах.

З усіх берегів підводяться мостами,
Зводили брами, сповнені темряви вщерть.
Глухо билися весла в лунці склепіння,
Підхоплювалась сторожа, бряжчала зброя.

І жінки, всуціль білі серед міських димів,
Їхні лоби неначе незаплямовані герби.
Поміж зубчастих стін повертаючи плечі,
Вони заклинали свій золотий скарб.

Їхні локони у надвечір'ї —
Наче вогненне море і чорна парча.
Та серце сповнене суворих мук,
Вони розчинялися в далях нічних.

Горе росло через край.
Губилися береги серед темних бухт.
Очерет влітався шумно у землю,
Але річка вогненна — суцільна тьма.

Умирущі у присмерку, вітрила тріщали
В диму, немов крила лякливих птахів
У ніч глуху. Але довго під кілями
Золотом струменіла вода на шляху.

І вони пливли геть. Забувалися роки,
Блискучі моря гриміли в борти,
І в зимах, куди вони запливали,
Затягувало кораблі у танець нищівний.

▮▮▮

БАЗАРИ / DIE MÄRKTE

Човгання тисяг ніг волочилося ними.
Високі вози котилися глухо, мов грім.
Вони завжди лежали бліді, соромливі.
Вимолювали зайвий буряк, зеленкувату капустину.

Вони посивіли, будучи свідками багатьох літ,
Обгризені ріжучими морозами гірких зим,
Скупю годовані мізерними крихтами весняних вітрів,
Коли синьою бурею рік березнево світав.

Лише висячі труни над ними волочились.
Їхні лоби часто були червоними від смолоскипів.
Сльози великі, сповнені жару, падали вниз
І зникали в землі — пересохлій, мов хліб.

Чули багато наспівів, бачили танці сріблясті,
Зі світлих палаців лунала гра струнних,
У пивницях бурих будинків було видно блиск
Врожаїв і застіл безтурботно-веселих часів.

У горішній сірості бачили не раз повернення птахів —
Неспокійних, мов сипуча полова крізь простір неба.
А потім, ах, разом із хмарами важкими, геть летіли,
Крізь осінь набряклу з пронизливим криком.

Про них не думав ніхто. Вони злиденно поїдали
Якийсь непотріб на дахах голодним дзьобом,
Вони блювали ночами, сидячи поміж темряви,
Плямисто витягуючись на засніженім ґрунті.

Миші потім опівночі дбайливо стягували до них
Кісточки, а ворони скидали свій послід.
На гнучких ніжках підкрадалися павучихи,
Ледве торкаючись тремтливих пташиних голів.

І вони витягували утору свої величезні губи,
І вони закликали месію шалених часів;
Чули вітер удень, дощовий розсип — ввечері
І шелести білих зірок — крізь морок сніжних
просторів.

▣▣▣

ОСТАННЯ ВАРТА / LETZTE WACHE

Сни твої все темніші,
Руки твої – все важчі.
Ти вже далеко звідси,
Ти вже мене не чуєш.

Видно в непевному світлі
Старість, скорботу твою,
Видно, як люто губи
Вічна судома звела.

Вранці – суцільна тиша,
І, може, в тутешнім повітрі
Шелест вчорашніх вінків,
Подув легкого гниття.

Лиш ночі, ночі тепер порожні,
Порожні, за роком рік.
Тут, де лежала твоя голова
І завжди був тихим твій подих.

▣▣▣

Літературно-художнє видання

Георг Гайм

НЕБЕСНА ТРАГЕДІЯ

Вірші зі спадщини

Випусковий редактор *Максим Солодовник*

Підписано до публікації 12.05.2018

Видавництво Eisenturm у Мережі:

<http://eisenturm.blogspot.com/>
<https://www.facebook.com/eisenturm>

Офіційний рахунок для допомоги проекту:

Приватбанк 4149 4978 1764 0321
(УАН, Максим Солодовник)

У разі, якщо ви читаєте ці рядки після 1 липня 2018 —
відвідайте офіційний блог видавництва, аби дізнатися
актуальний номер рахунку.

Готуються до публікації у нашому видавництві:

Георг Гайм — Umbra Vitae
Георг Гайм — Вічний день